

על סולידריות ואלטרואיזם בזמן מלחמה

ד"ר איילת אורג

הרחבות מלאים בשלטי חוצות "ביחד ננצח" - מה זה ה"ביחד" הזה?

נראה מסביב כי כולם קוטפים עגבניות, אופים חלות, מכבסים מקפלים בגדים, מתנדבים לשמח מפונים, לארגן להם קבוצות תמיכה - נדמה כי ליצירתיות ולרצון הטוב אין גבול. ההתארגנויות האזרחיות המרשימות האלו מלמדות על הסולידריות הגבוהה שקיימת כרגע, בזמן אסון ומשבר אקוטי, במדינה. סולידריות נבנית כאשר קבוצות של אנשים החולקים בסיס משותף - רעיוני, ערכי, אתני, דתי, מיני, רגשי או אחר מתקבצים יחד לפעולה משותפת. סולידריות מאופיינת בתודעת אחווה ושותפות עמוקה - למשל "ביחד ננצח". הדרגה הגבוהה ביותר של סולידריות היא אלטרואיזם - כאשר צד אחד לפחות מוכן לסבול, לסכן נכסים או חיים, לשם מימוש תחושת האחוה והסולידריות.

עד מתי נוכל כחברה, כנשות מקצוע, וכאנשים פרטיים לתת מענה לצרכים הרבים כל כך, שלא מקבלים מענה מספיק מהמדינה? האם סולידריות ואלטרואיזם לבדו מספיק חזקים כדי לצלוח את התקופה הזו?

סולידריות בזמן מלחמה

בסקר שנערך על דפוסי התרומה וההתנדבות נמצא כי הנתינה בישראל במלחמה - של התנדבות, ותרומה של כסף, ועזרה בעין - היא נתינה חסרת תקדים וחוצת מגזרים¹. מחקרים על נתינה בזמן משבר מצאו:

- כאשר אנחנו תופסים את מי שנפגעו מהאסון כדומים לנו, ושייכים לקבוצה שלנו, אנחנו נתרום ונתנדב יותר (Bartels, 2011 & Burnett Zagefka, et al, 2010).

¹ נובמבר, 2023 מפרסומי המכון למשפט ופילנתרופיה באוניברסיטת תל אביב, <https://www.ilp.sites.tau.ac.il/>

- רמת ההכרות והידע שלנו על הרקע התרבותי של הקבוצה שעברה אסון משפיעה על מידת הרצון שלנו לעזור (Andrighetto, et al., 2014).
- ככול שהאסון היה קרוב אלינו מבחינה גאוגרפית - אנחנו נרגיש מחויבים יותר לעזור (Basil, Ridgway, 2006 & Basil).
- כשאנחנו תורמים ועוזרים לאחר אנחנו מקלים על החרדה שלנו המתעוררת מהמודעות המוגברת להיותנו בני תמותה (Zagefka, 2015 & James).
- עזרה לאחר מתגברת או נחלשת לפי המידה בה אנשים תופסים את הקורבנות כ"אשמים" במצבם. מחקרים מצאו שנרצה לעזור ולתרום יותר למי שלא אשם והאסון "פשוט קרה לו" (Seu, 2016).

"לא לעולם חוסן" - סולידריות תחומה בזמן

- צריך לזכור את הזמן והקונטקסט בו פרצה המלחמה – תקופה מאוד סוערת ומפולגת בחברה הישראלית, ושרמת האמון בממשלה ובמנהיגים נמוכה. המחלוקות לא נעלמו בגלל המלחמה, אלא זזו הצידה, וכמו בכל תהליך של הדחקה או הכחשה – התכנים האלו לא נעלמים אלא צצים בהמשך במופעים אחרים.
- נמצא כי סולידריות נשמרת כל עוד יש אמון במנהיגים? הלכידות והסולידריות שאנו חווים כרגע, היא אמיתית, וקשורה לפחד והחרדה מאויב משותף. טרם עיבדנו את המחלוקות העמוקות שליוו אותנו בשנה האחרונה, לכן הסולידריות כעת בנויה יותר על תחושת גורל משותף, מאשר על סולידריות הקשורה באמונה משותפת בעולם ערכים משותף.

אז מה עבודה סוציאלית יכולה לעשות

- כעת, לעובדות סוציאליות יש תפקיד במיפוי ההתנדבויות שצומחות מן השטח ובהכוונה שלהן.
- כעובדות סוציאליות, התפקיד שלנו יהיה משמעותי עוד יותר ביום שאחרי, כאשר רוב המתנדבים והתורמים כבר לא יהיו שם, ואנחנו נשאר להלחם על הזכויות, ועל בריאות הגוף והנפש של הלקוחות שלנו, ושל ציבורים שלמים באוכלוסייה שיישארו לחיות עם השלכות המלחמה.

² ד"ר חגי בועז - סולידריות כמשאב מתכלה

- עכשיו זה הזמן להתחיל לחשוב על היום שאחרי, בהבט של שימור מתנדבים, חיזוקם וההכרה שכוחותיהם הם משאב מתכלה, שיש לחזק ולטפח אותו.
- צריך לחשוב איך אנחנו כגוף מקצוע, תומכים ומחזקים התארגנויות בחברה האזרחית, אך מצד שני לא מאפשרים למדינה להתנער מהאחריות שלה, דווקא בגלל שיש כל כך הרבה אנשים טובים שמתגייסים למלא את החלל שהמדינה משאירה.
- צריך לזכור שסולידריות אלטרואיזם וחברה אזרחית לא יכולים להוות תחליף לאחריות הבסיסית ולחובה הבסיסית של המדינה להגן ולשמור ולספק את צרכי כל אזרחיה.

לינקים מומלצים

הקלטת מפגש מקוון בנושא 'גיוס המונים בזמן מלחמה – מסקנות, המלצות וכיווני פעולה

<https://hamal.migzar3.org.il/>

כלים לעבודה בחרום של המועצה הישראלית להתנדבות <https://ivolunteer.org.il/>

<https://www.vanleer.org.il/%D7%A8/%D7%A1%D7%95%D7%9C%D7%99%D7%93%D7%A8%D7%99%D7%95%D7%AA-%D7%9B%D7%9E%D7%A9%D7%90%D7%91-%D7%9E%D7%AA%D7%9B%D7%9C%D7%94/>

מתמודדים יחד אוניברסיטת בר-אילן

בית הספר
לעבודה סוציאלית
ע"ש לואיס וגבי וייספלד
הפקולטה למדעי החברה
אוניברסיטת בר-אילן

